

УМОВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЙ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

*ННЦ “Інститут землеробства Національної
академії аграрних наук України”*

Відділ агроекології і аналітичних досліджень

Загальна площа сельбищних територій в Україні – **4658,5 тис.га**
Загальна площа зайнятих у присадибному землеробстві – **4323,8 тис.га**

На цій території виробляється :

Картопля – 98%

Овочі – 83 %

Плоди та ягоди – 80%

М'ясо – 73%

Молоко – 71%

Яйця – 37%

**Селянські господарства
утримують:**
66,3 % ВРХ,
77,5% корів,
55,6 % свиней,
83,3 % овець і кіз,
47,2 % домашньої птиці від
загальної кількості в Україні

Продукція овочівництва на Київщині має перевищення ГДК за вмістом :

- Нітратів у 1,1 – 1,2 рази
- Міді у 1,1 - 1,2 рази
- Свинцю у 1,1 - 5,0 разів
- Нікелю у 1,1 - 8,0 разів
- Кадмію у 1,1 - 15 разів

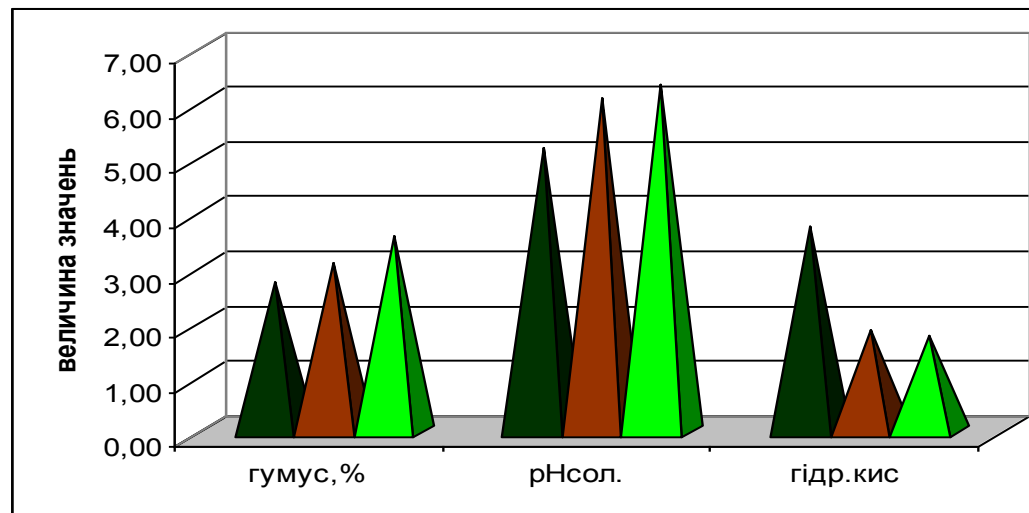
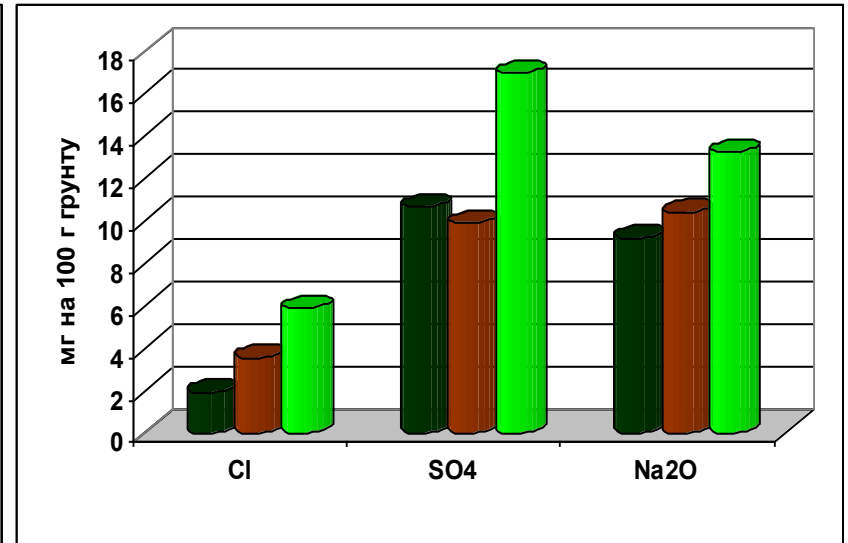
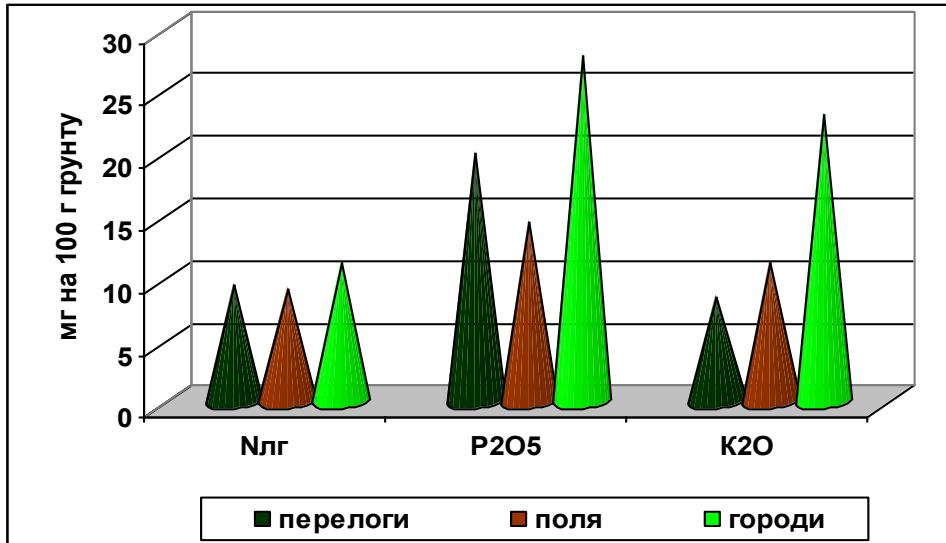

Питна вода у сільських населених пунктах Лісостепу не відповідає гігієнічним нормативам за вмістом :

- **нітратів – у 23-68% зразків**
- **сульфатів – до 18%**
- **свинцю – до 7%**
- **жорсткість – до 50%**
- **мінеральних солей – 42%**

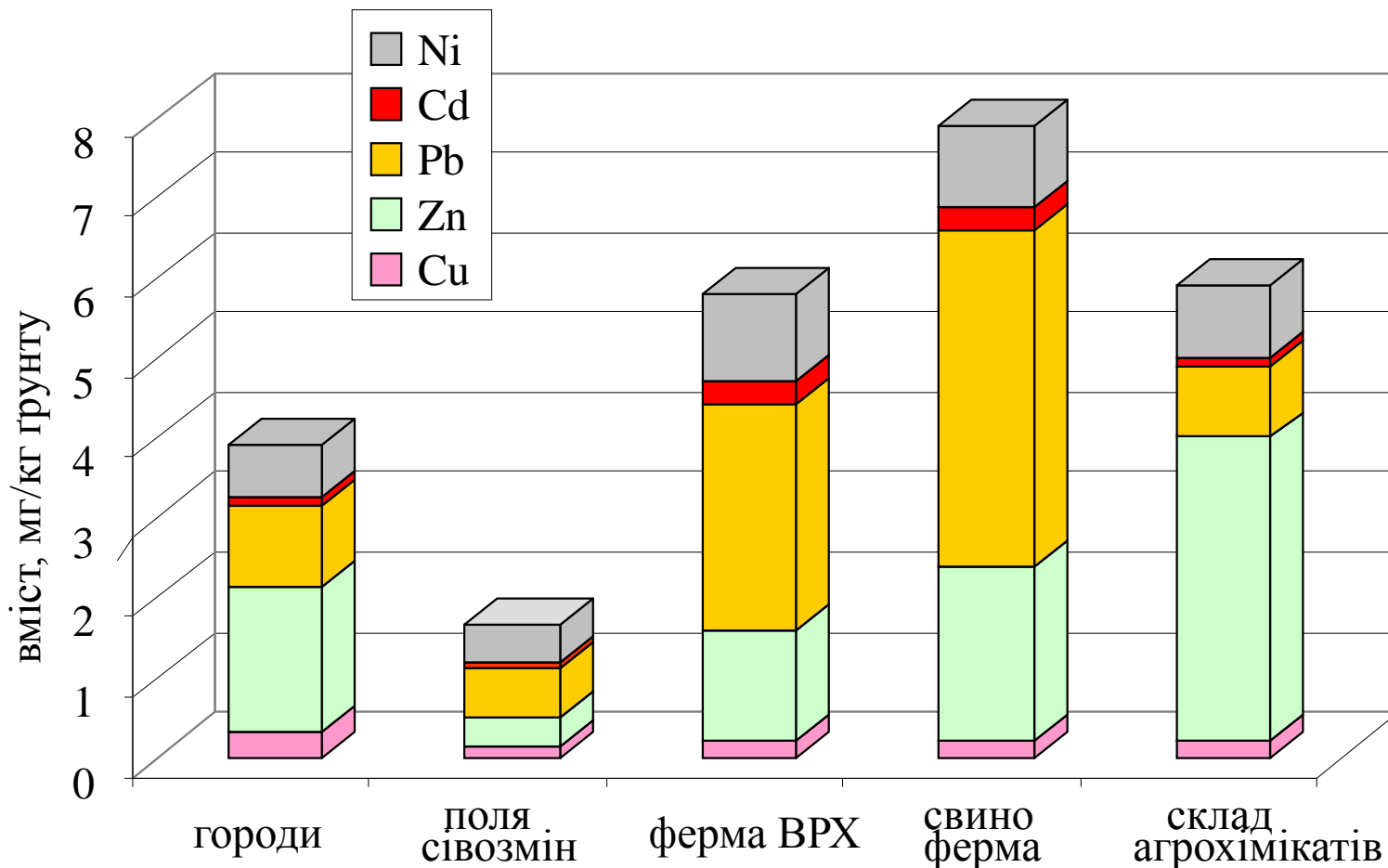

Основні агрохімічні показники родючості ґрунтів на територіях різного способу використання (ВСК“Ріжки” Таращанського району Київської обл., шар 0-20 см)

Вміст рухомих форм важких металів і мікроелементів у ґрунтах біогенних ландшафтів і техногенних ландшафтів за різного цільового призначення

(“Ріжки” Таращанського району Київської обл., шар 0-20 см)

УМОВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЙ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

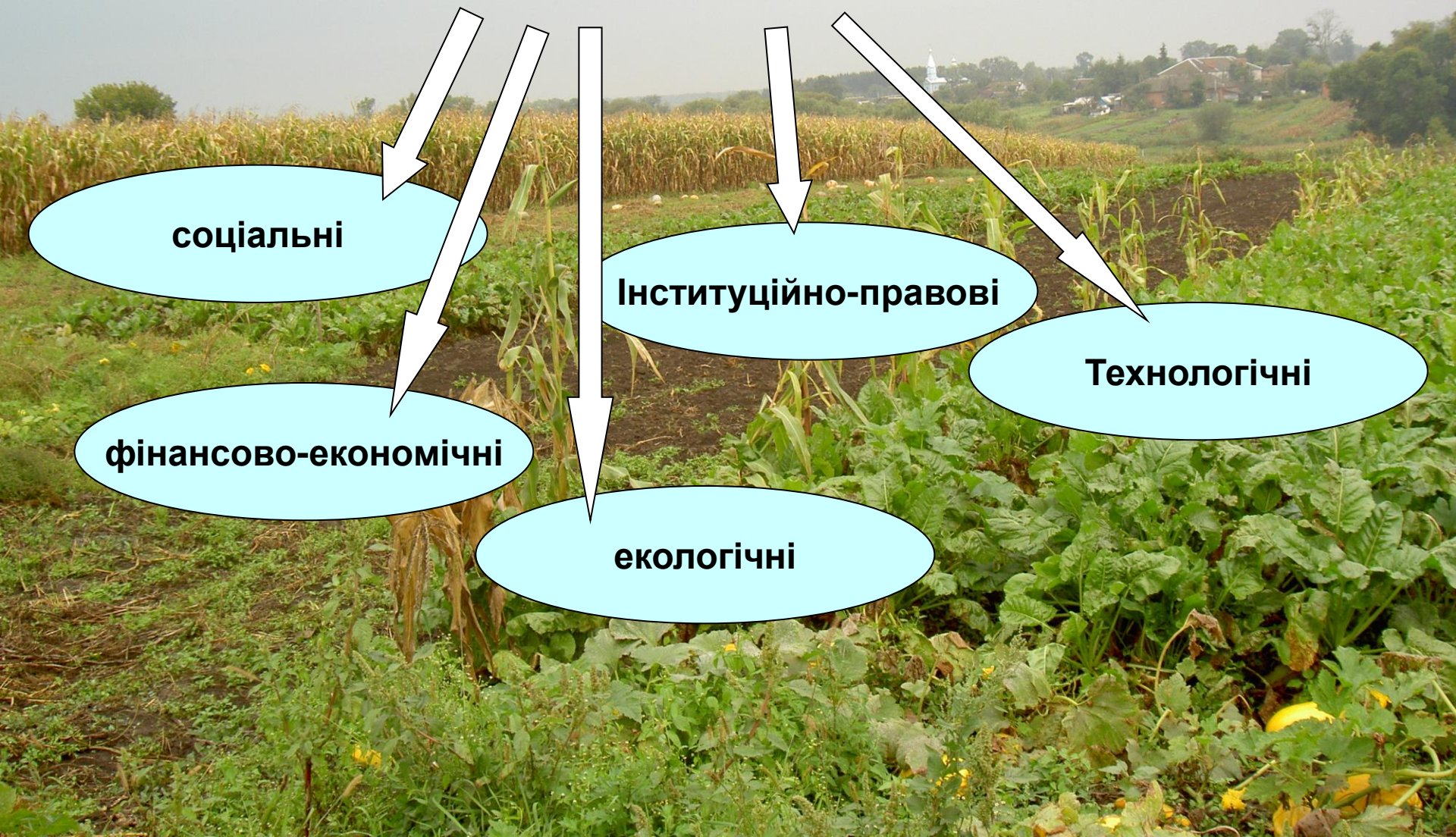
соціальні

Інституційно-правові

Технологічні

фінансово-економічні

екологічні

Серед соціальних умов найважливішими є:

- ✓ розширення поінформованості сільського населення щодо розуміння особливостей органічного способу життя, зокрема, органічного виробництва, переваг та ризиків за його запровадження;
- ✓ підвищення екологічної свідомості побутової культури сільського населення, технологічної культури сільськогосподарського виробництва;
- ✓ подолання стійких шаблонів у веденні присадибного землеробства, які сформувались під впливом поширення інтенсивних агротехнологій;
- ✓ визнання пріоритетності місцевого досвіду та традиційних форм господарювання при визначенні спрямування спеціалізації парцелярних господарств у кожному регіоні країни;
- ✓ створення нових перспектив для сільських громад, за рахунок збільшення робочих місць у сільській місцевості; орієнтування виробників органічної продукції на повну довершеність у формуванні ланцюга виробництво-переробка-реалізація» органічного продукту;

Інституційно-правові умови покликані забезпечити:

- доопрацювання законодавчої й нормативної бази, передусім закону «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», з врахуванням ментальних особливостей побуту та специфічності розвитку сільських територій в регіонах України;
- запровадження системи інформаційного забезпечення виробників органічної продукції стосовно прийняття законодавчих актів, а також особливостей та можливих наслідків введення їх в дію;
- розвиток національної системи сертифікації та контролю органічних господарств і виробленої ними продукції з врахуванням особливостей діяльності в межах сільських населених пунктів;
- удосконалення законодавчих підстав для створення агроформувань дрібних виробників органічної продукції на сільських сельбищних територіях;
- доопрацювання законодавчої бази для розширення можливостей доступу органічної продукції, виробленої дрібними виробниками сільських населених пунктів на внутрішній та зовнішні ринки органічної продукції.

Фінансово-економічі умови:

- ❑ забезпечити ефективність маркетингових досліджень ринків органічної продукції, на яку орієнтовано виробництво в дрібних парцелярних господарствах населених пунктів;
- ❑ створити умови для здійснення фінансової підтримки з боку держави в період конверсії та надання пільг або субсидій для придбання спеціальної техніки та обладнання при виробництві органічної продукції;
- ❑ розробити та запровадити механізми страхування ризиків, пов'язаних з можливими змінами кон'юнктури ринку для виробників органічної продукції в межах сільських сельбищних територій.

Технологічні умови:

- ❖ **запроваджувати технології виробництва органічної продукції рослинництва і тваринництва в межах територій сільських населених пунктів з дотриманням принципів, зумовлених місцевими ґрунтово-кліматичними, топографічними, історико-культурними, соціально-економічними особливостями регіону;**
- ❖ **оптимізувати розміщення та чергування посівів овочевих, зернових, зернобобових, олійних, кормових культур та плодово-ягідних насаджень, а також лікарських та декоративних рослин;**
- ❖ **узгоджувати виконання робіт у системі виробництва органічної продукції з природними циклами та живими системами ґрунтів, рослинного і тваринного світу;**
- ❖ **розробити та запровадити науково-обґрунтовані засади ефективного і безпечного для довкілля використання наявних місцевих ресурсів органічних добрив та меліорантів;**
- ❖ **застосовувати агротехнічні заходи для захисту посівів від бур'янів: культивацію, посіви післяжнивних сидератів з врахуванням алелопатичних впливів у агроценозах;**
- ❖ **захист посівів від шкідників і хвороб здійснювати безпечними для довкілля агротехнічними, профілактичними і біологічними методами;**
- ❖ **застосовувати науково-обґрунтовані технології ефективного ведення тваринництва за використання органічної кормової бази та біологічних методів профілактики і лікування тварин, доступних і безпечних в умовах сільських населених пунктів;**
- ❖ **орієнтувати виробників органічної продукції в межах сільських населених пунктів на широке використання ЕМ-технологій у рослинництві, тваринництві та побуті;**
- ❖ **розробити органічно орієнтовані способи безпечної утилізації відходів продукції рослинництва, тваринництва та загалом, побутових відходів в межах виробничої зони сільських садиб;**

Екологічний блок основних умов передбачає:

- ❖ сприяти формуванню гармонійного балансу між виробництвом продукції рослинництва та тваринництвом;
- ❖ забезпечити умови утримання свійських тварини, за яких вони виявляють природну поведінку;
- ❖ суворо контролювати навантаження території домогосподарств свійськими тваринами та його відповідність нормативам екологічної безпеки;
- ❖ сприяти збереженню та відтворенню біорізноманіття в агроландшафтах за рахунок диверсифікації діяльності в особистих селянських господарствах;
- ❖ забезпечувати відтворення родючості та біологічної активності ґрунтів за допомогою місцевих культур-технічних, біологічних і механічних методів з мінімальною інтервенцією до агроценозів зовнішніх чинників чи ресурсів;
- ❖ сприяти відповідальному використанню водних ресурсів агроландшафту в процесі органічного виробництва та їх збереженню;
- ❖ сприяти пріоритетності у використанні місцевих відновлюваних енергетичних ресурсів при виробництві органічної продукції;
- ❖ за переходу до органічного виробництва необхідно зважати на екологічну безпечність концентрування людського ресурсу в межах конкретного населеного пункту, а також території окремих домогосподарств;
- ❖ забезпечити рівень якості життя, який задовольняє вимогам здорового й безпечного середовища;
- ❖ сприяння агроекологічним експертизам як в межах сільських сельбищних територій, так і усього агроландшафту, спрямованим на виявлення токсикологічних негараздів та їх усунення.

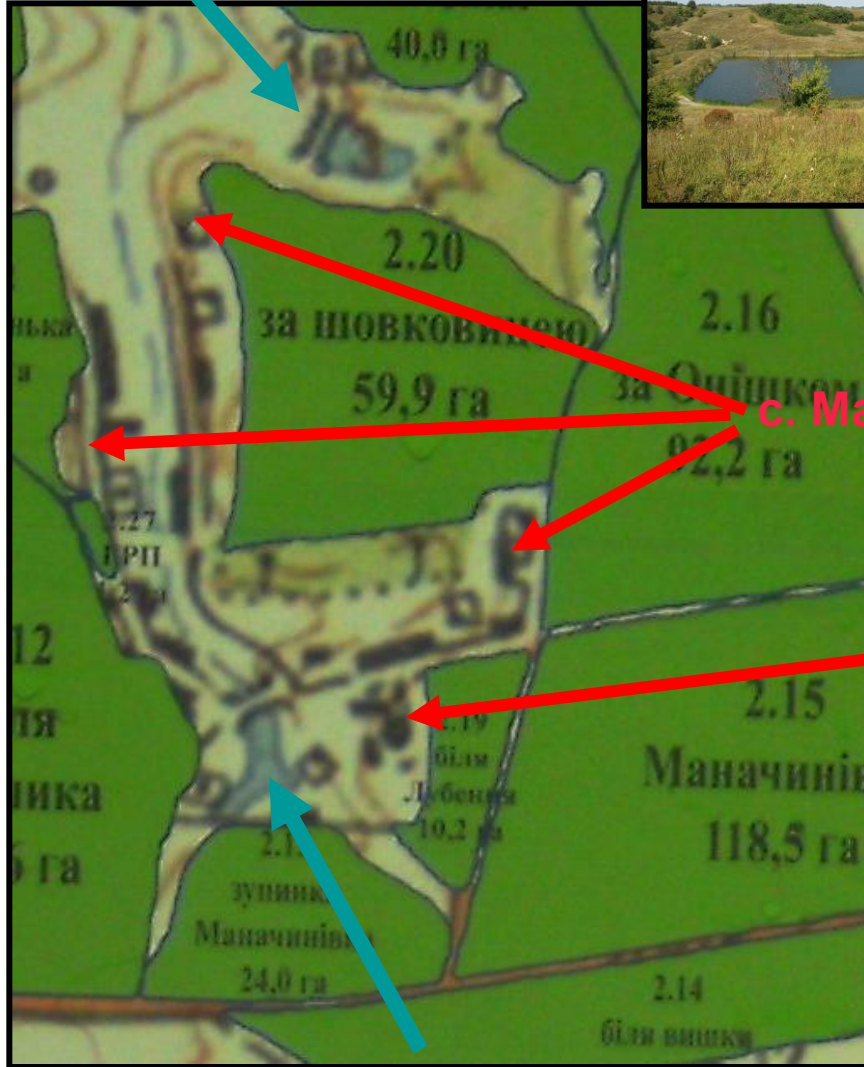

Отримання якісної органічної продукції в межах сільського населеного пункту можливо за:

- ❑ розширення поінформованості сільського населення щодо розуміння особливостей органічного способу життя, зокрема, виробництва органічної продукції;
- ❑ запровадження технології виробництва органічної продукції рослинництва і тваринництва в межах територій сільських населених пунктів з дотриманням принципів, зумовлених місцевими ґрунтово-кліматичними, топографічними, історико-культурними, соціально-економічними особливостями регіону;
- ❑ суворо контролювати навантаження території домогосподарств свійськими тваринами та його відповідність нормативам екологічної безпеки;
- ❑ розроблення органічно орієнтованих способів безпечної утилізації відходів продукції рослинництва, тваринництва та загалом, побутових відходів в межах виробничої зони сільських садиб;
- ❑ підвищення екологічної свідомості та побутової культури у сільського населення;
- ❑ удосконалення функціонального зонування і архітектурно-планувальної структури сіл;
- ❑ облаштування водоохоронних зон навколо водойм;
- ❑ облаштування твердого покриття транспортних, пішохідних, господарських шляхів із застосуванням безпечних природних матеріалів та впорядкування руху автотранспорту і сільськогосподарської техніки;
- ❑ розширення площ природного компоненту в агроландшафтах;
- ❑ поліпшення санітарно-гігієнічних і епідеміологічних умов в селах;
- ❑ контроль екотоксикологічного стану сільських садиб.

Схема розміщення об'єктів в ПП “АГРОЕКОЛОГІЯ” в Полтавській обл. урочище Каплющина

ставок у Каплющині

с. Маначинівка

приміщення
недіючої
ферми з
гнояркою

ставок приватний

Невідповідність природних вод санітарно-гігієнічним нормативам

Ставки	Виявлено забруднення: азотом амонію, сульфатами, підвищена загальна лужність та твердість	
Колодязі	Нітрати	18%
	Сульфати	18%
	Амонійний азот	64%
	Хлориди	71%
	Жорсткість	100%
	Сухий залишок	18%
	Реакція середовища	18%
	Загальна лужність	73%

**Вміст нітратів, важких металів і мікроелементів у
бульбах картоплі, с.Маначинівка, ПП «Агроекологія»
Шишацького р-ну Полтавської обл., мг/кг**

№ еко- топу	Нітрати, N-NO₃	Свинець, Pb	Кадмій, Cd	Нікель, Ni
4	11,5	1,1	0,2	0,9
6	26,9	1,2	0,1	1,1
7	3,70	1,1	0,2	0,4
8	12,6	1,6	0,2	0,5
9	8,30	1,1	0,1	0,5
10	8,30	0,8	0,2	0,6
11	8,70	1,4	0,1	1,0
ГДК	250,0	0,5	0,03	0,5

**Накопичення важких металів та азоту нітратів у продукції
рослинництва, залежно від удобрення ґрунту, мг/кг
с. Тарасівка К-Святошинського р-ну Київської обл.**

№	N- NO ₃	Cu	Zn	Pb	Cd	Ni	Mn	Fe
Картопля молода								
6	16	1,4	2,3	0,6	0	0,9	1,3	7,8
8	34	0,8	2,8	0,7	0	0,7	1,6	8,1
30	75	1,4	6,8	1,4	0,1	2,1	3,4	15
32	16	1,7	5,2	0,9	0,1	0,8	2,3	16
34	40	1,8	6,9	0,6	0,1	0,8	3,4	17
36	49	1,2	4,2	0,7	0,1	0,7	2,4	14
38	50	1,5	4,9	0,7	0,1	0,9	3,1	12
40	47	2,9	10	1,0	0,1	0,8	2,9	13
Г Д К	250	5	10	05	0,03	0,5	-	50

№	N- NO ₃	Cu	Zn	Pb	Cd	Ni	Mn	Fe
Кріп весняний								
6	213	3,8	10	2,9	0,3	2,7	40	84
8	14,8	4,4	13	3,6	0,3	2,3	30	55
30	288	4,8	22	4,0	0,2	2,4	48	49
32	524	5,6	19	3,7	0,2	2,4	49	46
34	16,8	4,3	24	3,1	0,2	2,2	60	43
36	32,4	7,2	24	3,4	0,3	3,1	60	31
38	588	3,6	35	3,8	0,3	2,7	56	39
40	1202	5,3	44	4,2	0,3	2,8	81	35
Г Д К	2200	10	10	0.5	0,03	0,5	-	50

Агроландшафт, Таращанський район, Київська обл.

Австрія, Тіроль, село Обергургл

Ферма ВРХ

Будинок фермера

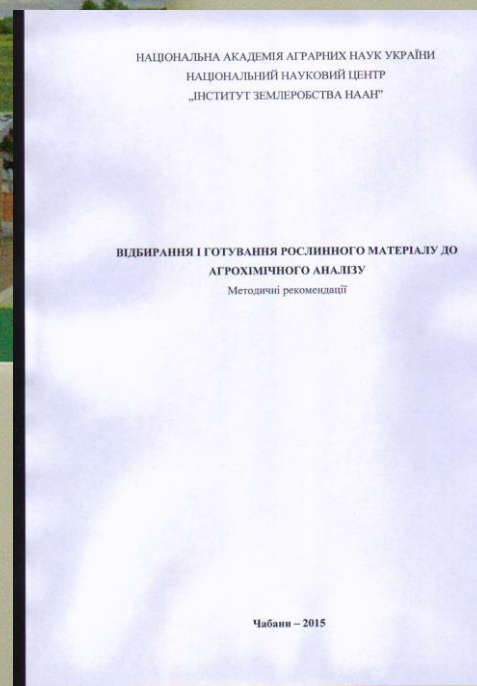
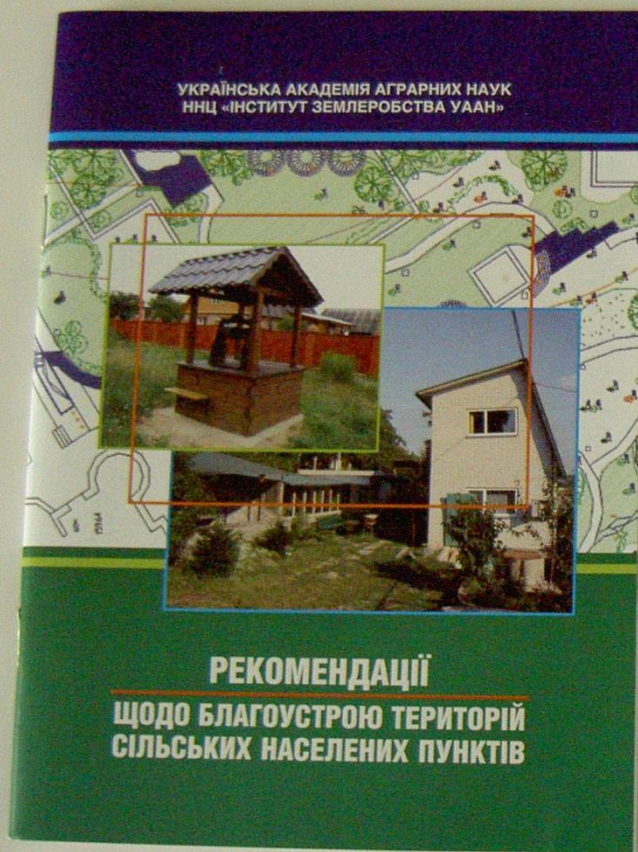

В Нідерландах зпроектовано високотехнологічне, максимально екологічно збалансоване сільське поселення – ReGen Village (розумне село).

При створенні використовують цілісний підхід: самозабезпечення енергією з використанням відновлюваних джерел енергії, виробництво органічних продуктів харчування, зберігання і переробка відходів, розширення прав і можливостей місцевого населення.

Опрацьовано методологію екотоксикологічного обстеження сільських сільбищних територій і розроблено рекомендації щодо благоустрою територій сільських населених пунктів

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
„ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕРОБСТВА НААН УКРАЇНИ”

ВІДНОВЛЕННЯ І ПІДТРИМАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
СТАБІЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКИХ СЕЛЬБИЩНИХ
ТЕРИТОРІЙ ЗА ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ
ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

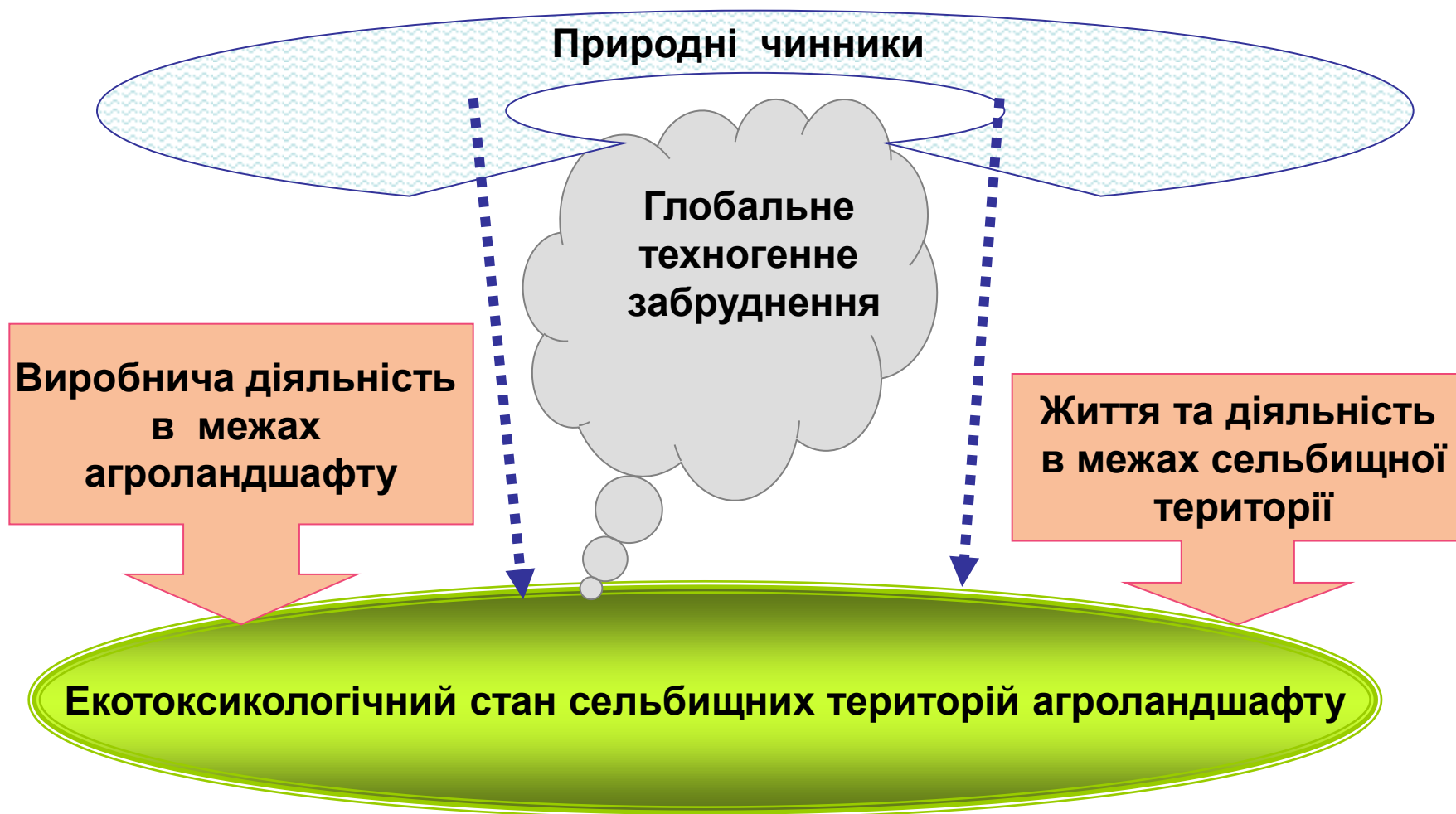
ЧАБАНИ - 2015

Запропоновано основні засади переходу до органічного землеробства в межах сільської сельбищної території, а також вказано на особливості способів обробітку ґрунту, удобрення с.-г. культур, захисту рослин від шкідників, хвороб і бур'янів, рекомендовано технологічні схеми застосування органічних препаратів для вирощування овочевих культур за органічного землеробства. До рекомендацій включено **заходи щодо регулювання антропогенного навантаження**, узгоджені з принципами органічного землеробства: нормативи внесення органічних добрив, кількості домашніх тварин, використання побутових відходів, тощо в межах сільських сельбищних територій.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

Чинники зміни екологічної ситуації в межах території сільських населених пунктів

:

Щорічно на з надр Землі на її поверхню надходить

- Марганцю – 18 000 000 т
- Міді - 12 000 000 т
- Цинку - 11 000 000 т
- Свинцю - 5 000 000 т
- Нікелю - 1 500 000т
- Кадмію - 20 000 т

ВПЛИВ ПРИРОДНИХ ТА АНТРОПОГЕННИХ ЧИННИКІВ НА ХІМІЧНИЙ СКЛАД ҐРУНТІВ ПРИБЕРЕЖНОЇ АНТАРКТИКИ

Місце відбору ґрунту	Cu	Zn	Fe	Mn	Pb	Cd	Ni
----------------------	----	----	----	----	----	----	----

Територія яка не зазнає прямого антропогенного впливу

Звільнилась від льодовика у 2005р	39,1	9,1	185,0	16,6	2,7	0,4	5,3
Звільнилась від льодовика у 1985 р.	58,0	10,7	212,2	53,7	3,7	0,5	5,3

Територія яка зазнає прямого антропогенного впливу

Місця проживання людини	37,6	36,2	186,7	44,1	561,6	0,6	7,0
Місця розвантаження паливно-мастильних, будівельних матеріалів, продуктів харчування	28,0	91,5	347,4	18,9	160,3	0,5	4,2

**Вміст важких металів у ґрунтах Ботанічного саду
ім. О.В. Фоміна, шар 0-20 см, кислоторозчинна фракція,
мг/кг**

Показники	Максимальне значення	Середнє Значення
Кислотність обмінна, рНсол.	7,76	6,25
Мідь (5)*	83,6	11,1
Цинк (10)	354,3	42,2
Плюмбум (3)	230,1	21,6
Нікол (6)	7,4	3,20
Кадмій (0,1)	1,5	0,40
Манган, витяжка буфер 4,8 (50)	187,7	37,2

***фон для України (Методика суцільного ґрунтового-агрохімічного моніторингу сільськогосподарських угідь України, за ред. О.О.Созінова, Б.С. Прістера, 1994 р.)**

Агроландшафт, Таращанський район, Київська обл.

ферми

Стан природних водойм

1. Агроландшафт Лісостепу
2. Кримські гори, Хап-хал
3. Альпи, Австрія, Тіроль

